

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS SOCIALINĖS PADĖTIES PAGRINDU PRIEŠGAISRINĖS APSAUGOS IR GELBĖJIMO TARNYBOJE TYRIMO

2022 m. balandžio 6 d. Nr. (22)SN-5)SP-50
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjo V. M. (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos tarnyboje socialinės padėties pagrindu.

Pareiškėjas nurodė, jog yra Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – PAGD; Departamentas) Vilniaus priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Trakų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos (toliau – Trakų PGT) vyriausiasis specialistas, vidaus tarnybos majoras. Pareiškėjas nurodo esąs statutinis pareigūnas, kurio tarnybos santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas.

Pareiškėjas rašo apie dvejį metą iš eilės prieš Pareiškėją nukreiptą „PAGD vadovaujančių pareigūnų piktnaudžiavimą, mobingą, susidorojimą, persekiojimą, engimą, garbės, orumo ir dalykinės reputacijos žeminimą, priešišumą, bauginimą, psichologinį smurtą bei diskriminaciją“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Be kitų skunde įvardintų aplinkybių, Pareiškėjas nurodė: „mano ir mano sutuoktinės metinės šeimos turto deklaracijos duomenys yra vieši. Be šios deklaracijos, savo turtinę padėtį ir sandorius esu priverstas atskleisti ir viešųjų ir privačiųjų interesų deklaracijoje, kurios duomenys prieinami vadovybei. Pradėjau jausti vadovų priekabiavimą bei priekaištus dėl jų vertinimo, pasiturinčios šeimos padėties; susitikimuose su vadovu pastarasis, girdint mano kolegoms, man nuolat ir pasikartojančiai priekaištauja bei mane užgaulioja, jog pareigūnas už vieno mėnesio atlyginimą tegali nusipirkti tik vieną mano automobilio ratą. Man vis primenama, kad mano darbinės problemas kompensuoja gera šeimos finansinė / turtinė padėtis.“

Pareiškėjas rašė:

„2021 m. rugsėjo 14 d. įvyko susirinkimas dėl susidariusios situacijos Trakų priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje. Susirinkime dalyvavo:

1. Vilniaus priešgaisrinės gelbėjimo valdybos viršininkas V. K.;
2. Vilniaus priešgaisrinės gelbėjimo valdybos viršininko pavaduotojas E. T.;
3. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento Vidaus tyrimų skyriaus viršininkas N. K.;
4. Vilniaus priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Trakų Priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos viršininkas K. K.;
5. Vilniaus priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Trakų Priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos vyriausiasis specialistas V. M.

Susirinkimo metu iš V. K. pradėjau jausti priekabiavimą, patyčias bei priekaištus dėl, jo vertinimu, pasiturinčios mano šeimos padėties. Susirinkimo metu, girdint aukščiau įvardintiems kolegoms ir jų akivaizdoje, V. K. man nuolat ir pasikartojančiai priekaištavo bei mane užgauliojo dėl mano vairuojamo šeimos automobilio Porsche. V. K. ne kartą man pabrėžė, jog pareigūnas už vieno mėnesio atlyginimą tegali nusipirkti tik vieną mano automobilio ratą. Kai susirinkimo metu įvardinau žmogiškųjų išteklių trūkumą Trakų Priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje, V. K. pasityčiodamas ir pašiepdamas mane atsakė, kad su tokiu automobiliu galėčiau pats pritraukti žmones dirbti į tarnybą. Susirinkimo metu visų tarnybinių problemų sprendimą (tame tarpe ir tų, kurias įvardinau savo skunde Jums) V. K. nukreipė į mano automobilį, kelis kartus savo kolegų akivaizdoje buvau žeminamas dėl vairuojamo automobilio markės, kurią V. K. kelis kartus įvardino, ir su pagieža. V. K. man vis akcentuoja, kad mano darbinės problemas kompensuoja gera šeimos finansinė / turtinė padėtis. Visa tai daroma viešai, mano kolegų akivaizdoje.“

Pareiškėjo teigimu, jis patiria diskriminaciją dėl savo socialinės padėties.

Pareiškėjas, be šių nurodytų aplinkybių, skunde pateikė faktus apie tai, jog nuo 2021 metų pradžios yra verčiamas vienas atlikti 3 (trijų) valstybinės priešgaisrinės priežiūros (toliau – VPP) pareigybių funkcijas visoje Trakų PGT veiklos teritorijoje, be to, dar ir pavaduoti Trakų PGT viršininką jam nesant; už tokį pavestą vykdyti 3–4 pareigybių krūvį Pareiškėjui vieninteliam iš visų darbuotojų nėra skiriama priemoka, o vietoje to per 2021 metus jo atžvilgiu tris kartus buvo pradėti operatyviniai ir tarnybiniai patikrinimai, inicijuotos dvi tarnybinės atsakomybės taikymo procedūros dėl laiku nespėjamų atlikti funkcijų. PAGD pareigūnai atsisakė spręsti žmogiškųjų išteklių problemą Trakų PGT, nors patys šią problemą pripažino atlikę Pareiškėjo veiklos tarnybinį patikrinimą.

2020 metais prieš Pareiškėją buvo inicijuoti 7 (septyni) nepagrįsti ir nepasitvirtinę tarnybiniai patikrinimai, antri metai iš eilės Pareiškėjo veikla įvertinama *patenkinamai* (nors iki tol buvo vertinamas *labai gerai*), išskirtinai Pareiškėjo veiklos atžvilgiu inicijuojami įvairūs patikrinimai, jam nesant darbe (ligos metu) ir neturint galimybių patikrinimo metu pasiaiškinti; 2021 metais inicijuotos dar 2 tarnybinės nuobaudos skyrimo Pareiškėjui procedūros. Tokie patikrinimai kelia ne tik didelį stresą, vargina emociškai, trikdo poilsį, miegą bei sveikatą, tačiau demotyvuoja darbe, atitraukia nuo tiesioginių funkcijų vykdymo. Dėl darbe patiriamo nuolatinio ir ilgalaikio (antri metai iš eilės besitęsiančio) streso susilpnėjo Pareiškėjo sveikata, padažnėjo sveikatos sutrikimai, vien 2021 m. gegužės–birželio mėn. laikotarpiu nepertraukiamai 5 savaites buvo nedarbingas.

Pareiškėjo teigimu, jo teisių pažeidinėjimas darbe, susidorojimas ir psichologinis smurtas prasidėjo 2019 metų pabaigoje, pasikeitus PAGD vadovui ir juo 2019 m. spalio 7 d. tapus S. G., o PAGD Vilniaus Priešgaisrinės gelbėjimo valdybos vadovu tapus V. K. „Ypatingai mano persekiojimas suaktyvėjo 2020 metų pradžioje, kuomet Pareiškėjo veikla už 2019 metus buvo įvertinta neigiamai, o mano Pareiškėjo tiesioginio vadovo Trakų PGT viršininko K. K., kartu su Vilniaus PGV viršininku V. K., pateiktų tarnybinių pranešimų 2020 m. buvo atliekami bene 7 tarnybiniai patikrinimai poros mėnesių laikotarpiu. Nei vienas prieš mane inicijuotas tarnybinis patikrinimas nepasitvirtino, neatitiko tikrovės, buvau tik nepagrįstai apšmeižtas ir sumenkinta Pareiškėjo dalykinė reputacija.“

Pareiškėjas rašė: „šią konfliktinę situaciją ir psichologinį smurtą mano darbinėje aplinkoje konstatavo PAGD psichologė, į kurią, ieškodamas išeities, kreipiausi savo iniciatyva, nes PAGD vadovybės tarpe man niekas nepadėjo ir mano darbinės aplinkos problemą sąmoningai ignoravo. PAGD vadovybė (įskaitant ir Vilniaus PGV viršininką) ignoravo ir psichologės išvadas bei iki šiol nesiėmė veiksmų psichologės rekomendacijoms įgyvendinti, priešingai – galimai tyčiniiais, aktyviais veiksmais sudarė kliūtis toms rekomendacijoms įgyvendinti ir toliau tęsia susidorojimą su manimi, dirbtinai sudarydami sąlygas šiam susidorojimui pateisinti bei kliūtis man tinkamai atlikti savo darbines funkcijas:

- 2020 m. balandžio 24 d. PAGD psichologė konstatavo, kad konfliktinė situacija darbe tęsiasi ne vieną mėnesį, vadovai nesiima lyderystės ir realių veiksmų, dėl to yra kilusios neigiamos pasekmės ir būtinas neatidėliotinas sprendimo priėmimas, negalimas atidėjimas, nes tai gali sukelti destruktivias pasekmes (užgaulų elgesį, smurto plėtrą, didėjantį nepasitenkinimą darbe, mažėjantį produktyvumą, neigiamą įtaką organizmui ir pan.). Psichologė primygtinai rekomendavo užkirsti kelią psichologinio

smurto apraiškoms ir jų plėtrai, perkelti [Pareiškėją] (t. y. mane) į kitas pareigas (juolab kad tokius prašymus jau iki tol buvau pats savo noru pateikęs)“.

„- 2020 m. vasario 4 d. parašiau prašymą savo noru perkelti mane į žemesnes pareigas, skirti mane į pamainos vado pareigas. <...> Tačiau PAGD sudarė nepagrįstas biurokratinės kliūtis ir mano prašymo skirti mane į žemesnes, pamainos vado pareigas iki šiol nėra sąmoningai išsprendę. Nepaisant mano turimo aukštojo gaisrinės saugos išsilavinimo, Ugniagesių gelbėtojų mokykloje įgytos papildomos ugniagesio gelbėtojo profesinės kvalifikacijos, anksčiau eitų ugniagesio, skyrininko ir pamainos vado pareigų, PAGD nurodė man papildomai, iš naujo pasitvirtinti ugniagesio kompetenciją ir patys savo aktyviais veiksmais sudarė formalias, biurokratinės kliūtis tą atlikti. <...>.“

„- Ieškodamas situacijos sprendimo, papildomai 2020 m. kovo 3 d. pateikiau prašymą dalyvauti PAGD paskelbtoje PAGD Pajėgų valdymo valdybos Situacijų koordinavimo skyriaus vyriausiojo specialisto atrankoje. Buvau vienintelis pretendentas, atitikęs visas paskelbtos atrankos ir pareigybės sąlygas <...>. Kadangi buvau vienintelis reikalavimus atitikęs kandidatas, tačiau nenorėdami manęs skirti į šias pareigas bei taip tęsdami susidorojimą ir priešišumą mano atžvilgiu, PAGD vadovybė (direktoriaus pavaduotojo M. K. iniciatyva) staiga šią atranką atšaukė prisidengdama formaliais, tariamais ir situacijai specialiai pritaikytais pagrindais.“

„- Tuo pačiu metu, <..> prieš mane buvo aktyviai inicijuojami keletas tarnybinių patikrinimų, skundai bei inicijuotos net kelios patraukimo tarnybinėn atsakomybėn procedūros; mano veikla 2019–2021 metais įvertinta neigiamai (t. y. patenkinamai, nors iki tol buvau vertinamas labai gerai), nors nenurodytas nei vienas individualizuotas tokio vertinimo pagrindas, vertinimo išvada nemotyvuota, o tiesioginis vadovas vertinimą atliko pažeisdamas procedūras ir nepravėdęs pokalbio su manimi. Nei vienas inicijuotas skundas, tarnybinis patikrinimas mano atžvilgiu nepasitvirtino, tačiau buvau apšmeižtas, paniekintas, sumenkinta mano dalykinė reputacija bei pakirstas pasitikėjimas, motyvacija dirbti, priešišškai ir neigiamai nuteikti kolegos, o vykdomos tarnybinio nusižengimo procedūros, patikrinimai bei paaiškinimų teikimai trukdė vykdyti tiesiogines funkcijas.“

„- Įveikęs didelį priešišumą, stresą, patyčias, neigiamą nusistatymą ir kliūtis, savo atkaklumo dėka 2021 m. rugpjūčio 2 d. pasitvirtinau ugniagesio gelbėtojo kvalifikaciją, kurios pakartotinio pasitvirtinimo, kaip anksčiau detalai išdėsičiau, iš manęs reikalavo PAGD mano prašomam perkėlimui į žemesnes pamainos vado pareigas. Įgijęs šią kvalifikaciją ir Vilniaus PGV atsiradus laisvai pamainos vado pareigybei, suskubau vėl teikti prašymą dėl perkėlimo, tikėdamasis, kad tuo užsibaigs darbe mano patiriamas smurtas, diskriminacinis elgesys, susidorojimas ir kiti mano teisių pažeidimai.

Atitikau absoliučiai visus šiai pareigybei keltus reikalavimus, mano perkėlimui pritarė tiek esamas tiesioginis vadovas (Trakų PGT viršininkas), tiek būsimų pareigų tiesioginis vadovas (Vilniaus PGV 5-os komandos viršininkas) <...>. PAGD vadovybė atsisakė tenkinti mano prašymą ir vilkina jo tinkamą išsprendimą.“

„- Vėliau, siekdami dar labiau suvaržyti mano tarnybinio kaitumo perkėlimo būdu galimybes, į mano pretenduotas pareigas PAGD paskelbė atranką ir taip sudarė konkurencinę aplinką bei nelygiateises sąlygas mano atžvilgiu <...>, kitų pareigūnų analogiški prašymai dėl perkėlimo į kitas pareigas yra sprendžiami laikantis Aprašo [vidaus reikalų ministro 2019 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. 1V-55 patvirtintas Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų perkėlimo į kitas pareigas tvarkos aprašas] reikalavimų, terminų ir neskelbiant jokių atrankų bei nesudarant konkurencinių sąlygų.“

„- Jaučiuosi esamose pareigose engiamas ir su manimi bandoma susidoroti sudarant nenormalias darbo sąlygas, nepakeliamą darbo krūvį bei darbų apimtį, o vėliau inicijuojamas tarnybinių nuobaudų taikymas man nespėjant visų funkcijų tinkamai atlikti. <..> Iš manęs jau daugiau kaip metai nepertraukiamai reikalaujama atlikti 3 (trijų) Trakų PGT VPP pareigybių funkcijas ir dar papildomai pavaduoti Trakų PGT viršininką jam nesant darbe <..>. Trakų PGT pagal tikrinamus objektus ir kitus kriterijus analogiškose PGT (pvz., Ukmergės, Šalčininkų, Širvintų, Švenčionių, Varėnos ir pan.), šioms funkcijoms (be viršininko) atlikti yra įsteigti ir nuolat užimti mažiausiai 2–4 etatai. Tuo tarpu Trakų PGT nuo 2021 metų pradžios – vienas. <...> Manau, kad tokią situaciją PAGD vadovybė sudarė sąmoningai, siekdama mane diskriminuoti, įstumti į bejėgę padėtį, sudaryti kliūtis man normaliai ir tinkamai dirbti bei taip sudaryti prielaidas vadovybei mane bausti, o nubaudus kelis kartus – ir atleisti.“

„- Darbo kokybė nukenčia, o dėl to mano atžvilgiu pradedami nauji tarnybiniai patikrinimai. Nei mano tiesioginė vadovybė, nei PAGD lygmeniu, akivaizdi žmogiškųjų išteklių trūkumo problema nebuvo ir nėra sprendžiama, o tik gilinama sunaikinus etatus ir nesteigiant naujų“. <...>.“

„- Neišlaikęs įtampos, 2021 m. gegužės mėnesį (nuo 2021-05-07 iki 2021-06-11) apsirgau. Pasinaudodami mano nedarbingumo laikotarpiu, man nesant tarnyboje ir negalint vietoje paaiškinti bei suteikti reikiamos informacijos bei taip pažeidžiant mano teises, 2021-05-17 PAGD įsakymu inicijuojamas ir 2021 gegužės 18-25 d. laikotarpiu atliekamas asmeniškai mano veiklos operatyvinis patikrinimas <..>.“ „K. K. šį patikrinimą inicijavo ir pareigų neatlikimu kaltino išskirtinai tik mane vieną, nors, kaip parodė patikrinimo rezultatai, pažeidimų būta ir kitų prieš tai dirbusių VPP pareigūnų veikloje. Ši aplinkybė pripažinta ir konstatuota 2021-08-30 tarnybinio patikrinimo išvadoje.“

„- Trakų PGT viršininkas mane diskriminuoja ir kitais pagrindais – vieninteliam man nebuvo paskirta priemoka, nors, man atliekant trijų ar net keturių etatų funkcijas, mano darbų mastas ir apimtys akivaizdžiai viršija mano pareigybės įprastą krūvį. Mano darbo krūvis nėra tolygus lyginant su kitų tarnybų VPP pareigūnais (kurių funkcijos jų tarnybos veiklos teritorijoje yra paskirstytos ir atliekamos ne vieno, o kelių pareigūnų), nors jiems priemokos skirtos.“

„- 2021 metais šalyje tebesitęsiant epidemiologinei situacijai ir Vyriausybei bei valstybės lygio ekstremalios situacijos valstybės operacijų vadovui rekomenduojant nuotolinį darbą, mano vienintelio prašymai dirbti nuotoliniu būdu nebuvo tenkinami.“

Pareiškėjas taip pat rašė, jog 2021 m. spalio 25 d. kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą su prašymu teisminiu keliu perkelti į kitas, žemesnes, pareigas. Pareiškėjo manymu, „šios mano konstitucinės teisės į teisminę gynybą realizavimas paskatino vadovybę imtis prieš mane naujų susidorojimo veiksmų ir dėl to prieš mane buvo inicijuota eilinė tarnybinio nusižengimo tyrimo procedūra, panaudojant žmogiškųjų išteklių trūkumo Trakų PGT faktą prieš mane patį.“

2022 m. vasario 3 d. raštu Nr. (22)SN-5)S-46 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau vadinama ir lygių galimybių kontroliere) kreipėsi į Departamentą, prašydama atsakyti į klausimus:

„1) kokias pareigas Departamente (PAGD) užima Pareiškėjas, nuo kada jis dirba Departamente bei kokias funkcijas atlieka (prašytume pateikti Pareiškėjo pareigybės aprašymo kopiją); kokiuose tarnybinio pavaldumo santykiuose ir su kuo yra Pareiškėjas;

2) prašytume informuoti, ar Departamente yra patvirtintas teisės aktas, taisyklės, reglamentuojantys lygių galimybių politikos įgyvendinimą, priekabiavimo prevenciją; jeigu taip, ar Pareiškėjo nurodomi asmenys su šiais dokumentais yra supažindinti;

3) prašytume pateikti informaciją, kokių priemonių buvo imtasi, siekiant užkirti kelią galimam priekabiavimui prie Pareiškėjo dėl jo socialinės padėties;

4) prašytume pateikti paaiškinimą dėl 2021 m. rugsėjo 14 d. Pareiškėjo įvardintame susirinkime bei kitu metu išsakytų frazių apie Pareiškėjo turimą automobilį, jo šeimos turtinę padėtį; prašytume pateikti minėtame susirinkime dalyvavusių asmenų paaiškinimus dėl šiame rašte cituojamų Pareiškėjui išsakytų frazių;

5) prašytume paaiškinti, kokių priemonių buvo imtasi Departamente, gavus 2020 m. balandžio 24 d. Departamento psichologės išvadą dėl besitęsiančios konfliktinės situacijos, būtinybės priimti sprendimus, siekiant užkirti kelią psichologiniam smurtui Pareiškėjo atžvilgiu;

6) prašytume informuoti, kaip Departamento vadovybė yra pasirengusi išspręsti Departamente susiklosčiusią konfliktinę situaciją tarp Pareiškėjo bei jo vadovų; kokių veiksmų ketinama imtis, siekiant užtikrinti Pareiškėjo teisę į orumo nežeminančią bei pagarbią tarnybos aplinką;

7) dėl kokių priežasčių Pareiškėjui nėra mokama priemoka už padidintą darbo krūvį;

8) kokių priemonių Departamento vadovybė ėmėsi arba ketina imtis, siekdama užkirsti kelią tolesniam Pareiškėjo persekiojimui, pateikus skundą dėl jo galimos diskriminacijos bei tarnautojo teisių pažeidimo“.

Paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją, rašytinius įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Departamentas savo 2022 m. vasario 17 d. rašte Tarnybai nurodė, jog Pareiškėjas yra Departamento Vilniaus priešgaisrinės gelbėjimo valdybos (toliau – Vilniaus PGV) Trakų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos vyriausiasis specialistas. Pareigas ir funkcijas vykdo pagal vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymą, patvirtintą Departamento direktoriaus įgalioto Vilniaus PGV viršininko 2019-01-31 įsakymu Nr. 1-7-20, kuriame yra nustatytas tarnybinis pavaldumas.

Departamentas nurodė, jog Departamentas yra statutinė įstaiga, kurios vidaus tarnybos sistemos pareigūnų tarnyba organizuojama statutiniais pagrindais. Vidaus tarnyba – vidaus tarnybos sistemos pareigūno statuso įgijimo, pasikeitimo ir praradimo bei su vidaus tarnybos sistemos pareigūno statusu susijusių teisinių santykių visuma. Vidaus tarnybos sistemos pareigūnas (toliau – pareigūnas) – Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute (toliau – Statutas) nustatyta tvarka į pareigūno pareigas vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinėje įstaigoje priimtas statutinis valstybės tarnautojas, atliekantis įstatymuose nustatytas funkcijas, kuriomis užtikrinamas statutinei įstaigai įstatymuose nustatytų uždavinių ir funkcijų įgyvendinimas, turintis įstatymų suteiktus viešojo administravimo įgaliojimus dėl sau nepavaldžių asmenų ir (ar) vadovaujantis kitiems pareigūnams. Todėl pareigūnai, einantys pareigas Departamente privalo laikytis pagrindinių vidaus tarnybos principų ir kitų Statute bei kituose teisės aktuose numatytų pareigų. Pareigūnų tarnybinės etikos principus nustato statutinių įstaigų vadovai, tuo pagrindu Departamento direktoriaus 2018-08-31

įsakymu Nr. 1-319 patvirtintas Valstybinės priešgaisrinės priežiūros tarnybos (toliau – VPGT) etikos kodeksas (toliau – Etikos kodeksas), kuriame numatyti pagrindiniai VPGT etikos principai, valstybės tarnautojų prievolės, elgesys tarnybos ir ne tarnybos metu, tarpusavio santykiai bei keliama reikalavimai vadovaujantiems valstybės tarnautojams. Departamento direktoriaus 2018-03-15 įsakymu Nr. 1-91 yra sudaryta Valstybės tarnautojų etikos komisija ir patvirtinti Departamento etikos komisijos nuostatai, pagal kuriuos yra svarstomi klausimai, susiję su pareigūnų Etikos kodekso pažeidimais. Pažymėtina, kad visi dirbantys Departamente yra susipažinę su Etikos kodeksu.

Departamentas, valdydamas psichologinio smurto, mobingo ar kito nepageidaujamo darbe elgesio apraiškas, vadovaujasi Higienos instituto parengta metodine medžiaga „Rekomendacijos, kaip valdyti psichologinį smurtą darbo vietose“, taip pat Valstybinės darbo inspekcijos metodinėmis rekomendacijomis psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencijai ir psichosocialinių darbo sąlygų gerinimui. Departamento psichologai savo darbe vadovaujasi Departamento 2019-02-28 įsakymu Nr. 1-119 patvirtintu „Psichologinių mikroklimato tyrimų atlikimo valstybinėje priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje tvarkos aprašu“. Siekdami identifikuoti galimas psichologinio smurto apraiškas, Departamento psichologai, atlikdami psichologinius tyrimus, naudojami K. Björkvist Priekabiavimo darbe skale bei norėdami įgyvendinti teisės aktais numatytą įpareigojimą darbdaviui užtikrinti psichosocialinės rizikos valdymą, naudojami Higienos instituto rekomenduojamu Streso darbe vertinimo klausimynu.

Siekiant užtikrinti psichologiškai saugią ir sveiką darbo aplinką, Departamento psichologai daug dėmesio skiria darbuotojų psichoedukacijai: darbuotojams reguliariai platinama informacija, kaip atpažinti nepageidaujamą darbe elgesį, kokios gali būti to elgesio formos, ką galima padaryti, susidūrus su mobingu ar psichologiniu smurtu darbo vietoje. Departamento psichologai yra parengę ir darbuotojams išplatinę vidines įstaigos rekomendacijas „Mobingas: kaip atpažinti ir kaip suvaldyti?“, kuriose ne tik darbuotojams pristatoma mobingo sąvoka, taip siekiant didinti darbuotojų sąmoningumą šiuo klausimu, bet ir pristatomos mobingo valdymo kryptys individualiu ir organizaciniu lygmeniu. Siekdami užtikrinti psichologinės pagalbos prieinamumą, darbuotojams reguliariai yra primenama apie psichologinės pagalbos galimybę, asmeniškai susidūrus su mobingu, psichologinio smurto ar kito nepageidaujamo darbe elgesio apraiškomis ar savo padalinyje pastebėjus tokio elgesio apraiškas. Kartu su Vilniaus visuomenės sveikatos centru organizuojami mokymai, kurių metu darbuotojai buvo apmokomi atpažinti mobingą ar psichologinį smurtą. Atkreiptinas dėmesys, kad pareigūnas V. Mikulėnas, per visą tarnybos laikotarpį ir kilus konfliktinei

situacijai nebuvo išreiškęs iniciatyvos dalyvauti mokymuose, kuriuos kiekvienais metais organizuoja Departamento psichologai.

Departamentas savo veikloje vadovaujasi ir kitais įstatymais, kuriuose yra numatytos minėtos nuostatos, užtikrinančios lygias galimybes. Vadovaujantis Pranešėjų apsaugos įstatymo nuostatomis, departamente yra įsteigtas pranešėjų kanalas. Šiuo kanalu pateiktos informacijos turiniui ir asmeniui, pranešusiam apie galimą pažeidimą užtikrinamas konfidencialumas. Taip pat Departamente veikia pasitikėjimo linijos telefono numeris bei pasitikėjimo elektroninis paštas. Nurodytu telefonu ir el. paštu informaciją galima teikti ir anonimiškai. Informacija apie galimybes pranešti apie galimus pažeidimus viešinama Departamento internetiniame puslapyje bei buvo pateikta įgyvendinant 2021 m. antikorupcinio švietimo planą.

Departamentas teigė, jog iš Pareiškėjo nebuvo gavęs informacijos apie galimą priekabiavimą dėl socialinės padėties.

Departamentas paaiškino, kad susitikimas 2021-09-14 buvo organizuojamas, kuriame dalyvavo ir Pareiškėjas, jo tiesioginis viršininkas ir kitų Departamento struktūrinių padalinių vadovai, kuriame buvo aptarti tarnybinių patikrinimų išvadų rezultatai bei darbo gerinimo klausimai. Pažymėtina, kad susitikime dalyvavo 6 pareigūnai, vieno pareigūno Pareiškėjas pateiktame skunde nepaminėjo. Dalyvavusių asmenų paaiškinimai pridedami.

Departamentas teigė, kad psichologas teikia tik rekomendacijas ir buvo supažindinti visi suinteresuoti. „Į psichologo rekomendacijas buvo atsižvelgta ir pareigūnui [Pareiškėjui] ne kartą buvo siūlomos lygiavertės laisvos pareigos bei siūlomas dalyvavimas atrankose lygiomis teisėmis su kitais pareigūnais. Tačiau pareigūnas savo atkakliais veiksmais ir elgesiu, ne kartą savo asmeninius tikslus kėlė aukščiau Departamento tikslų. Buvo inicijuoti ir organizuoti 4 atskiri į pareigas skiriančio vadovo susitikimai, kurių metu diskutuota susidariusi situacija, susijusi su pareigūnų vykdoma tarnybine veikla, priskirtomis funkcijomis, buvo ieškomi situacijos sprendimo būdai. Apie tai nuolat buvo informuota ir Departamento vadovybė bei psichologas. Pareiškėjui, ne kartą, žodžiu buvo siūloma dalyvauti nuolat vykšančiose atrankose, taip pat 2021 m. spalio mėn. buvo siūloma dalyvauti ir į paskelbtas budinčios pamainos vadų atrankas, tačiau Pareiškėjas, tik dėl jam žinomų priežasčių nei vienoje atrankoje nedalyvavo. Asmeniškai jam buvo pateiktas laisvų pareigybių sąrašas, į kurias galėtų būti perkeltas, tačiau pareigūnas [Pareiškėjas] atsakymo nepateikė. Visų teiktų į pareigas skiriančio vadovo pasiūlymų pareigūnas [Pareiškėjas] atsakymų nepateikė nei žodžiu nei raštu.“

Teigiama, jog Departamentas yra statutinė įstaiga, kurios vykdoma veikla yra griežtai reglamentuota. „Sprendžiant konfliktinę situaciją su Pareiškėju, Departamento vadovybė situaciją sprendė ir skyrė laiko, pastangų, teikė pasiūlymus Pareiškėjui. Tačiau siūlomi sprendimai galimai netenkino paties pareigūno Pareiškėjo. Departamentas nurodė, kad sudarė visiems pareigūnams vienodas sąlygas dalyvauti paskelbtose 61 atrankose, tačiau Pareiškėjas pirmas pateikė prašymą, jį be atrankos paskirti/perkelti į pareigas, į kurias dar pretendavo ir kiti 4 pareigūnai. Departamentas negalėjo tenkinti Pareiškėjo prašymo, nes būtų pažeista kitų pareigūnų teisė į karjerą, lygiateisiškumo ir pagrįstų lūkesčių principai. Šiuo klausimu vyksta teisminis procesas. Išsami informacija yra pateikta atsiliepiamuose teismui į Pareiškėjo skundus.“

Departamentas paaiškino, kad priemokos pareigūnams gali būti skiriamos tik esant teisiniam pagrindui. Pareiškėjo nurodytu atveju, jam nebuvo skiriama priemoka, kuri gali būti skiriama tik Statuto 56 straipsnyje nurodytais pagrindais. Pareigūnui [Pareiškėjui] buvo skirta priemoka pagal Departamento direktoriaus 2021-10-27 įsakymą Nr. 1-7-282, už papildomą darbą inventorizacijos komisijoje.

Departamentas teigė, jog skunde yra pateikta Pareiškėjo asmeninė nuomonė ir išreikštas nepasitenkinimas galimai yra paremtas asmenine savijauta ir emocijomis, nepatvirtina faktinių aplinkybių apie galimą jo persekiojimą ar diskriminaciją. Pažymėjo, kad Departamentas neturi informacijos apie galimą pareigūno Pareiškėjo persekiojimą ir kitus žmogaus teises pažeidžiančius veiksmus.

Departamentas atkreipė dėmesį, kad Pareiškėjas yra pateikęs skundus ir kitoms institucijoms (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai, Lietuvos Respublikos Seimo nariui, Valstybinei darbo inspekcijai), kurioms teikiama analogiška informacija ir dokumentai.

Departamentas pateikė dėl 2021 m. rugsėjo 14 d. susirinkime dalyvavusių asmenų (Departamento pareigūnų) paaiškinimus.

Pareigūno N. K. paaiškiniame nurodoma: „<..>Susitikimo metu atsakiau į pareigūnų klausimus dėl mūsų skyriuje atliktų tarnybinių patikrinimų dėl K. K. ir [Pareiškėjo] veiksmų, pasiūliau porą galimų būdų kaip pagerinti veiklos efektyvumą, kad būtų pasiekti VPP tikslai – gaisrų prevencija. Susitikime buvau apie 30 min., vėliau išėjau, o visi kiti asmenys liko posėdžių salėje. Jų pokalbio turinio nežinau. Apie tai, kad [Pareiškėjo] šeima yra pasiturinti, ir jis turi prabangų automobilį „Porshe“ sužinojau tik iš Jūsų klausimų pagal jo skundą. Skunde cituojamų frazių negirdėjau“.

Pareigūno E. T. paaiškinime teigiama: „susitikimo metu buvo pakviestas PAGD prie VRM Vidaus tyrimų skyriaus viršininkas <...>, kuris pristatė tarnybinių patikrinimų išvadas Trakų PGT pareigūnų atžvilgiu. Susitikimas, mano nuomone, praėjo dalykiškai ir jo metu papildomai buvo pasiūlyta ir abiem pareigūnams išsirinkti pagal jų pageidavimą ir norus kvalifikacijos kursus, kurie leistų pagerinti jų pačių (K. K. ir [Pareiškėjo]) tarpusavio santykius, rasti lengviau galimus sprendimus.“

„Dalyvauti minėtame susitikime atvykau vėliau nei jis prasidėjo. Nuo mano dalyvavimo pradžios iki susitikimo pabaigos priekabiavimo, užgauliojimų, pasityčiojimų ar pašiepimų Pareiškėjo atžvilgiu dėl jo socialinės padėties, aš neįžvelgiu ir negirdėjau, todėl pagrindo imtis priemonių galima priekabiavimui užkirsti mano dalyvavimo susitikime metu nebuvo. Taip pat šio susitikimo metu, kiek pamenu, man neteko girdėti susirinkimo dalyvių išsakytų frazių Pareiškėjo atžvilgiu apie jo turimą automobilį bei jo šeimos socialinę padėtį“.

Departamento Vilniaus PGV Vidaus tarnybos pulkininko V. K. tarnybiniame pranešime nurodoma: „<..> man nėra žinoma atvejų apie galimą priekabiavimą ar kitokią diskriminacijos formą dėl socialinės padėties (<https://www.lygybe.lt/lt/naujienos/ka-diskriminacijos-kontekste-reiskia-socialine-padetis/1117> ir kaip apibrėžta sąvoka Lygių galimybių įstatyme) prie vidaus tarnybos majoro [Pareiškėjo] Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Vilniaus priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Trakų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos (toliau – PAGD prie VRM Vilniaus PGV Trakų PGT) vyriausiojo specialisto. Esant bet kokiai informacijai apie vykdomus nusižengimus ar pažeidimus PAGD prie VRM yra įsteigtas Vidaus tyrimų skyrius, kuris tiria įvairaus pobūdžio pažeidimus, vykdo reguliarią prevencinę veiklą, statutiniai pareigūnai yra supažindinami su galiojančiais teisės aktais ir galimybėmis kreiptis (pranesk@vpgt.lt, pasitikejimas@vpgt.lt, pasitikėjimo telefonas (8 5) 271 6877) dėl galimų pažeidimų. Vadovaujantis PAGD prie VRM direktoriaus 2020 m. kovo 4 d. įsakymu Nr. 1-95 patvirtintu Informacijos apie pažeidimus teikimo valstybinėje priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje tvarkos aprašu yra nustatytas vidinis informacijos apie pažeidimus teikimo kanalas, jos vertinimas ir sprendimų priėmimas. Kompetentingas subjektas užtikrina asmens, teikiančio informaciją apie pažeidimą ir jo teikiamos informacijos konfidencialumą. Taip pat, PAGD prie VRM valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, kuriems pagal pareigas tapo žinomi asmens, pateikusio informaciją apie pažeidimą, asmens duomenys arba tokios informacijos turinys,

privalo užtikrinti minėtos informacijos ir asmens duomenų konfidencialumą tiek darbo, tiek ne darbo metu“.

Nurodoma, jog : „atsižvelgiant į tai kas aukščiau išdėstyta informacijos, apie susidariusią situaciją tarp Pareiškėjo ir tiesioginio vadovo vidaus tarnybos pulkininko leitenanto K. K., PAGD prie VRM Vilniaus PGV Trakų PGT viršininko, suteikti negaliu“.

Teigiama: „Kaip vadovui man, apie Pareiškėją yra žinoma tik kaip statutinio pareigūno statusą turintis asmuo, apie Pareiškėjo kitokią socialinę, finansinę padėtį man nėra žinoma“.

„Pareiškėjas per visą darbo laikotarpį į mane, kaip Vilniaus PGV vadovą nebuvo kreipęsis ar teikęs pranešimą dėl diskriminavimo ar priekabiavimo dėl savo turtinės socialinės padėties.“

„Paaiškėjus aplinkybėms apie diskriminacijos apraiškas – neatidėliotinai būtų imtasi priemonių konkrečioms atvejams užkardyti.“

Tarnybiniame pranešime apie 2021 m. rugsėjo 14 d. vykusį pasitarimą, nurodoma, jog šį pasitarimą „inicijavo PAGD prie VRM Vilniaus PGV viršininko pavaduotojas vidaus tarnybos pulkininkas leitenantas E. T. (pagal pareigybės aprašymą VPP yra jo kuriojama sritis), kuriame dalyvavo šeši vidaus tarnybos pareigūnai. Pasitarimas vyko uždaras, nes jame buvo pateikta ne viešo pobūdžio informaciją t. y. Vidaus tyrimų skyriaus pateikta medžiaga, apie PAGD prie VRM Vilniaus PGV Trakų PGT veiklos patikrinimo rezultatus“.

„Kadangi Vidaus tyrimų skyrius yra pavaldus PAGD prie VRM direktoriui, aš išlaikydamas subordinaciją negaliu komentuoti pasitarime pristatytų rezultatų apie Trakų PGT, kuriuos pateikė skyriaus viršininkas vidaus tarnybos pulkininkas leitenantas N. K.“

„Tačiau norėčiau akcentuoti, kad pasitarimas vyko geranoriškai ir dalykiškai.“

„Šio neviešo pasitarimo metu iš manęs nebuvo demonstruojamas priešiškus, ar naudotos žeminančios frazės, nei prieš Pareiškėją nei prieš ten dalyvavusius pareigūnus.

Bendraudamas vadovaujosi nešališkumo, pagarbos, principais. Pareiškėjo įvardytame pasitarime bei kituose pokalbiuose niekada nesu užgauliojančiai ar pažeminančiai kalbėjęs apie jo transporto priemonę bei jo šeimos turtingumą. Visus Pareiškėjo išsakytus teiginius minėtame rašte siejamus su mano pavarde, neigiu. Kadangi nesu Pareiškėjo tiesioginis vadovas, todėl nesame tiesioginio pavaldumo sąsajose, nesu susipažinęs su jo asmeniniu gyvenimu, aplinka ir turtingumu. „

„Todėl esu įsitikinęs, kad tiesiogiai ar netiesiogiai nediskriminuoju, nežeminu Pareiškėjo.“

„Man dirbant Vilniaus PGV nebuvo gauta nė vieno pareiškimo, skundo dėl lygių galimybių įstatymo nuostatų pažeidimo ar galimo priekabiavimo dėl turtingumo, socialinės padėties. Apie tokius

nusižengimus ir teisės aktų pažeidimus PAGD prie VRM yra įsteigtas pasitikėjimo telefonas (8 5) 271 6877, kuriuo gali kreiptis visi vidaus tarnybos pareigūnai ir gyventojai pateikti savo skundą ar pareiškimą nagrinėjimui.“

Departamento PGV Trakų PGT viršininko Vidaus tarnybos pulkininko leitenanto K. K. pranešime dėl informacijos pateikimo nurodoma: „skunde minimi tiesos neatitinkantys faktai: nebuvo atlikta 7 tarnybinių patikrinimų [Pareiškėjo] atžvilgiu nurodytais laikotarpiais. 2020 m. aš rašiau tik 3 tarnybinius pranešimus dėl darbuotojo veiklos. Vieną iš jų skundžiau. Kieno iniciatyva buvo pradėti dar 4 tarnybiniai patikrinimai, negaliu atsakyti. Tikėtina, kad [Pareiškėjas] priskaičiavo tuos, kuriuos parašė man ir man buvo pradėti tarnybiniai patikrinimai. Aš nepamenu temos apie asmeninius automobilius, nes diskusija tikrai buvo ilga. Man labiau užsifiksavo gerb. N. K. išsakytos frazės apie [Pareiškėjo] lyderystę, jo dalykines savybes ir t.t. Tai mane tikrai nustebino, nes aš gerbiamą VTS vadovą mačiau pirmą kartą“.

„Man diskusijoje užstrigo neišdiskutuoti klausimai apie 40 tikrintinų objektų, kuriuos [Pareiškėjas] „netyčia“ permetė E. S. Pasiaiškinus situaciją, teko pakeisti objektų tikrinimo sąrašą, gražinant [Pareiškėju] tikrinti tuos objektus, kuriuos jis „netyčia“ delegavo E. S. Šios temos gerbiamas VTS viršininkas nebevystė, nors buvo noras iš mano ir iš E. Ž. pusės apie tai padiskutuoti ir išgryninti situaciją kas yra atsakingas už tikrintinų objektų sąrašų sudarymą.“

„Pagrindinis aptarimas buvo apie atlikto tarnybinio patikrinimo medžiagą, akcentuota mano kaip vadovo „nepakankama kontrolė“ [Pareiškėjo] atžvilgiu, mano „nekompetencija“ ir t.t.“

„Labai keista, kad [Pareiškėjas] patikrina 3 objektus per metus, sudalyvauja 2 Statybų užbaigimo komisijose ir jaučiasi visų diskriminuojamas. [Pareiškėjas] ignoruoja teisėtus mano ir Vilniaus PGV vadovo pavedimus, susijusius su objektų patikrinimais. Kalbėdamas mini, kad padaro darbus už 3 darbuotojus. Niekaip nenoriu tikėti, kad kas nors dar tikrina po 1 objektą per metus dirbdamas už save. Pavyzdžius, kiek patikrina objektų kitų PGT pareigūnai Jums esu pateikęs. Rašydamas atsakymus į Valstybinės darbo inspekcijos klausimus ir Seimo narių klausimus nepaminiėjau to fakto, kad kai mane pavaduodavo [Pareiškėjas], buvo skiriami inspektoriai tirti gaisrus Trakų raj. Kaip suprantu, jie nesijautė diskriminuojami, arba aš nesu susipažinęs su jų skundais. Priešingai, manyčiau, kad diskriminacija yra iš [Pareiškėjo] pusės kitų darbuotojų atžvilgiu, kuriems jis palieka nebaigtus arba net nepradėtus daryti darbus - gaisrų, skundų tyrimai, poveikio aplinkai vertinimas ir t.t.“

„Visi mano atlikti [Pareiškėjo] kasmetinės veiklos vertinimai [Pareiškėjo] buvo skundžiami pareigūnų vertinimo komisijai ir visais atvejais komisijos nariai nepakeitė vertinimo išvados.“

„Dėl nepakeliamo darbo krūvio ir priemonų Jūs turite ankstesnius mano paaiškinimus, skirtus Valstybinei darbo inspekcijai ir Vidaus reikalų ministerijai.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Departamentas nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 6 punkto, nustatančio darbdavio pareigą, neatsižvelgiant į *inter alia* socialinę padėtį, užtikrinti, kad darbuotojas ar valstybės tarnautojas darbo vietoje nepatirtų priekabiavimo ir nebūtų duodami nurodymai diskriminuoti.

Pažymėtina, jog lygių galimybių kontrolieriui pavesta kontroliuoti Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo bei Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo vykdymo priežiūrą. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu draudžiama diskriminacija išimtinai lyties pagrindu, o Lygių galimybių įstatymu draudžiama diskriminacija lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės ir religijos pagrindu. Lygių galimybių įstatyme įtvirtintas baigtinis draudžiamų diskriminavimo pagrindų sąrašas.

Atkreiptinas dėmesys, kad abiem pirmiau nurodytais nediskriminavimo įstatymais reguliuojami apibrėžti visuomeniniai santykiai ir įstatymai yra netaikomi tiems visuomeniniams santykiams, kurie nėra nurodyti šiuose įstatymuose. Lygių galimybių įstatymas ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas taikomas nustatytų subjektų veiklai bei atitinkamiems visuomeniniams santykiams, t. y.:

- valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 str. bei Lygių galimybių įstatymo 5 str.);
- švietimo įstaigoms, mokslo ir studijų institucijoms (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5 str. bei Lygių galimybių įstatymo 6 str.);
- visų nuosavybės formų darbdaviams (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 str. bei Lygių galimybių įstatymo 7 str.);

- prekių bei paslaugų teikėjams, reklamos gamintojams bei platintojams (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 8 str.);
- darbuotojų ir darbdavių organizacijoms ar kitoms organizacijoms (asociacijoms), kurių nariai turi tam tikrą profesiją (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 8 str. bei Lygių galimybių įstatymo 9 str.);
- draudžiama diskriminuoti asmenis dėl lyties nustatant ir taikant socialinės apsaugos nuostatas, įskaitant sistemose, pakeičiančiose arba papildančiose valstybinio socialinio draudimo sistemą (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 9 str.).

Atliekant tyrimą dėl galimos diskriminacijos ir siekiant išsiaiškinti, ar skunde aprašyti veiksmai (neveikimas) gali būti vertinami dėl galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymui bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui, būtina nustatyti, ar požymis, pagrindas (dėl kurio žmogus galimai patyrė arba patiria mažiau palankų vertinimą) patenka į Lygių galimybių įstatyme bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme įtvirtintą draudžiamų diskriminavimo pagrindų sąrašą bei ar galimai diskriminacinis elgesys priskirtinas Lygių galimybių įstatymo bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reguliuojamų santykių sričiai.

Šiuo atveju Pareiškėjo skunde nurodytos situacijos dėl nepalankaus jo darbdavio ar jam atstovaujančių asmenų elgesio, nesiejant šio elgesio su Lygių galimybių įtvirtintais diskriminacijos pagrindais, nepatenka į Lygių galimybių įstatymo reguliavimo sritį, todėl šių aplinkybių tyrimas nepriskirtas lygių galimybių kontrolieriaus kompetencijai. Dėl minėtų aplinkybių (galimo mobingo požymių, nepalankios, žeminančios aplinkos darbovietėje egzistavimo, nesiejant šio elgesio su Lygių galimybių įtvirtintais diskriminacijos pagrindais) Pareiškėjas turi teisę ginti savo teises administraciniame teisme. Tyrimo metu sužinota, jog dėl kai kurių skunde minimų aplinkybių (Pareiškėjo teisės užimti kitas pareigas Departamente) šiuo metu vyksta teisminis procesas, todėl minėtos aplinkybės Tarnyboje negali būti nagrinėjamos ir Lygių galimybių įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 4 punkte numatytu pagrindu.

Šiuo atveju kaip galimos diskriminacijos pagrindą Pareiškėjas nurodė socialinę padėtį bei pateikė situacijas, kurios, jo manymu, Pareiškėją diskriminuoja dėl jo socialinės padėties.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos

spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriama mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtyms, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo

teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent ši veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Priekabiavimas – nepageidaujamas elgesys, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka (Lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 d.).

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl socialinės padėties, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas, šio požymio neturintis asmuo.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje nustatyta, kad teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Konstitucinis Teismas 2017 m. gruodžio 19 d. išvadoje Nr. KT20-11/20175 pabrėžė, „kad viena iš pagal Konstitucijos 29 straipsnį draudžiamo diskriminavimo (kartu ir žmogaus orumo žeminimo) formų yra priekabiavimas, kuris suprantamas kaip užgaulus, nepriimtinas ar nepageidaujamas elgesys, kai dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, taip pat dėl kitų požymių, kaip antai neįgalumo, amžiaus, lytinės orientacijos, siekiama pažeminti ar yra žeminamas asmens orumas ir kuriama jam priešiška, jį bauginanti, žeminanti ar įžeidžianti aplinka. Pažymėtina, kad priekabiavimu neišvengiamai yra kėsiniama ir į fizinį ar psichinį asmens neliečiamumą, *inter alia* sutrikdoma žmogaus fizinė, psichinė ir dvasinė būseną, suvaržoma jo fizinio aktyvumo, intelektualinės ir kūrybinės laisvės, taigi ir laisvos asmenybės, raiška, gali būti pasunkinami santykiai su kitais asmenimis. Priekabiavimas gali sukelti ilgalaikes ar

net nuolatines pasekmes, neigiamai veikiančias asmens privatų ir socialinį gyvenimą. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad priekabiavimu yra pažeidžiamos žmogaus teisės į orumo apsaugą, asmens ir privataus gyvenimo neliečiamumą, taip pat teisė nebūti diskriminuojamam, saugomos pagal Konstitucijos 21 straipsnio 1, 2, 3 dalis, 22 straipsnio 1, 4 dalis, 29 straipsnį“.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 8 dalyje pateikiamas socialinės padėties apibrėžimas, pagal kurią socialinė padėtis – fizinio asmens įgytas išsilavinimas, kvalifikacija ar mokymasis ir studijos mokslo ir studijų institucijose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens finansine (ekonomine) padėtimi susiję veiksniai.

Tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjas yra Departamento Vilniaus priešgaisrinės gelbėjimo valdybos (Vilniaus PGV) Trakų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos vyriausiasis specialistas.

Pareiškėjas skunde įvardijo Departamento vadovybės elgesį, kuris, jo nuomone, Pareiškėją diskriminuoja dėl jo socialinės padėties. Kaip skunde teigė Pareiškėjas, jis pradėjo jausti vadovų priekabiavimą bei priekaištus dėl jų vertinimu, pasiturinčios šeimos padėties; susitikimuose su vadovu pastarasis, girdint Pareiškėjo kolegoms, jam nuolat ir pasikartojančiai priekaištuoja bei užgaulioja, jog „pareigūnas už vieno mėnesio atlyginimą tegali nusipirkti tik vieną [Pareiškėjo] automobilio ratą. Pareiškėjui, pasak jo, „vis primenama“, kad Pareiškėjo „darbines problemas kompensuoja gera šeimos finansinė / turtinė padėtis.“

Akcentuotina, jog, pagal pirmiau minėtą Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio nuostatą, nagrinėjant atvejus dėl diskriminacijos, galimam pažeidėjui tenka pareiga įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas. Pareiškėjui, besikreipiančiam į atsakingas institucijas dėl patirtos diskriminacijos, reikia nurodyti *prima facie* aplinkybes, t. y., aplinkybes, sudarančias galimo lygių galimybių pažeidimo faktą. Asmuo, besikreipiantis dėl padaryto pažeidimo, privalo nurodyti šias *prima facie* aplinkybes: kad besikreipiantis asmuo priklauso tam tikrai įstatymų ginamai grupei, t. y., nurodyti, kad priklauso lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos grupei; nurodyti, kokiuose santykiuose besikreipiantis asmuo buvo su skundžiamuoju asmeniu, kai patyrė galimai diskriminacinį poveikį – darbo, viešųjų paslaugų ir pan.; nurodyti, kad buvo nepalankaus skundžiamo asmens poveikio subjektas ir kaip tas nepalankus poveikis besikreipiančiam asmeniui pasireiškia; pateikti faktines aplinkybes, kad skundžiamas asmuo

panašioje situacijoje su kitais asmenimis, nepriklausančiais ginamųjų grupei, elgėsi palankiau nei su besikreipiančiu asmeniui¹.

Pareiškėjas, teikdamas skundą, nurodė šias *prima facie* aplinkybes: Pareiškėjas nurodė savo socialinę padėtį, kaip galimą diskriminacijos pagrindą; tarp Pareiškėjo bei Departamento susiklostė tarnybiniai pavaldumo santykiai; Pareiškėjo teigimu, būtent dėl jo socialinės padėties su juo buvo nepagarbiai, pašaipiai bendraujama, skirtingai nei su kitais Departamento pareigūnais.

Pažymėtina, jog tuo atveju, jeigu tyrimo metu surinktais įrodymais būtų įmanoma patvirtinti Pareiškėjo skunde nurodomus faktus, jo atžvilgiu vartotus teiginius, tokie nepagarbūs, žeminančio pobūdžio teiginiai apie Pareiškėjo šeimos turtinę padėtį, automobilį, būtų laikomi priekabiavimo dėl asmens socialinės padėties požymiais (Lygių galimybių įstatymo 2 str.7 d., 8 d.).

Pareiškėjas kaip jo skundą pagrindžiantį faktą nurodė 2021 m. rugsėjo 14 d. jo ir vadovybės bei kitų pareigūnų vykusį susirinkimą, kurio metu, pasak Pareiškėjo, buvo išsakomos pašiepiančios frazės apie Pareiškėjo šeimos turtinę padėtį, vairuojamą automobilį, jo automobilio markę.

Pažymėtina, jog Departamentas, atsakydamas į Lygių galimybių kontrolierės raštą, nepatvirtino Pareiškėjo skunde nurodytų teiginių, susijusių su jo socialine padėtimi. Pateiktuose paaiškinimuose 2021 m. rugsėjo 14 d. susirinkime dalyvavę asmenys neigė girdėję ar išsakę frazes apie Pareiškėjo šeimos turtinę padėtį, automobilį ir kt.

Pažymėtina, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyje² pažymėjo, kad: „kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad tam tikrų faktinių aplinkybių buvimą civilinio proceso tvarka teismas konstatuoja tais atvejais, kai jam nekyla didelių abejonių dėl tų aplinkybių egzistavimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje daugiabučių namų savininkų bendrija „Eglutė“ v. E. R., bylos Nr. 3K-3-206/2010). Kitaip tariant, faktą galima pripažinti įrodytu, jeigu byloje esančių įrodymų pagrindu susiformuoja teismo įsitikinimas to fakto buvimu. Teismas, vertindamas įrodymus, turi vadovautis ne tik įrodinėjimo taisyklėmis, bet ir logikos dėsniais, pagal vidinį įsitikinimą padaryti nešališkas išvadas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje S. M. v. UAB „Yazaky Wiring Technologies Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-129/2008; kt.).“

---

¹ Žr. pvz., Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. liepos 19 d. sprendimą Nr. I-2531-643/2018, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba v AB „Eglės“ sanatorija.

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454/201.

Pareiškėjas Tarnybai nepateikė kitų įrodymų, o skundo tyrimo metu negauta kitų paaiškinimų, informacijos, įrodymų (pavyzdžiui, garso įrašų, rašytinių įrodymų, liudijimų, patvirtinančių Pareiškėjo nurodytas aplinkybes dėl priekabiavimo), patvirtinančių Pareiškėjo skundžiamas aplinkybes dėl vadovaujančių asmenų išsakytų komentarų dėl jo socialinės padėties.

Taigi atlikus skundo tyrimą, remiantis pateiktais paaiškinimais, surinktais įrodymais, gautais dokumentais, konstatuotina, kad dėl objektyvių duomenų ir įrodymų trūkumo nebuvo galimybės nustatyti, kad Pareiškėjas buvo diskriminuojamas dėl jo socialinės padėties (Lygių galimybių įstatymo 29 str. 3 d. 2 p.).

Pažymėtina, jog tyrimo metu gauta informacija patvirtina, jog tarp Pareiškėjo bei Departamento vadovaujančių asmenų yra susiklosčiusi Pareiškėjo atžvilgiu nepalanki, konfliktinė situacija, įtempta situacija tarnyboje, kuriai spręsti akivaizdžiai nepakanka efektyvių priemonių.

Atsižvelgiant į Lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 6 punktu įtvirtintą darbdavio pareigą užtikrinti, kad darbuotojas ar valstybės tarnautojas darbo vietoje nepatirtų priekabiavimo ir nebūtų duodami nurodymai diskriminuoti neatsižvelgiant į tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalimi, Departamentui rekomenduotina parengti ir patvirtinti priekabiavimo dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu prevencijos taisykles, su kuriomis būtų supažindinti visi tarnautojai bei darbuotojai ir užtikrinama šių taisyklių faktinio laikymosi kontrolė.

Atsižvelgdama į visa tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 2 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti tyrimą, nesant objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą.
2. Įpareigoti Departamentą išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti Lygių galimybių kontrolierę per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Departamento vadovybę.

Sprendimas per 1 mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė